

ใบความรู้ที่ ๓ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง พระพุทธศาสนา
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา(๑)
รายวิชา สังคมศึกษา รหัสวิชา ส๒๑๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

วันมาฆบูชา มาฆบูชาเป็นชื่อของพิธีบูชาและการทำบุญในวันเพ็ญกลางเดือนมาฆะหรือเดือน มาฆบูชาเป็นวันระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญในการประชุมของพระสาวกที่เกิดขึ้น ๔ อย่างในวันเดียวกันจึง เรียกว่า วันจาตุรงคสันนิบาต แปลว่า วันเป็นที่ประชุมพร้อมกันแห่งองค์สี่ คือ ๑) พระอรหันต์สาวก ๑,๒๕๐ รูปมาประชุมพร้อมกัน ๒) พระสาวกเหล่านั้นล้วนเป็นเอหิภิกขุ คือ ได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธเจ้า ๓) พระสาวกเหล่านั้นมาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย ๔) วันที่ประชุมกันเป็นวันเพ็ญกลางเดือนมาฆะหรือเดือน ๓ ในวันมาฆบูชาพระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ คือ หลักคำสอนที่สำคัญของพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ทรงสอน คือ “ละความชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์” พร้อมทั้งสอนชาวพุทธว่าต้องมีความอดทนอดกลั้น มุ่งความสงบ อยู่ในระเบียบวินัย ตั้งใจแน่วแน่ทำแต่ความดี มีคุณประโยชน์ ไม่กล่าวร้าย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น นอกจากนี้วันมาฆบูชายังตรงกับวันที่พระพุทธเจ้าทรงปลงอายุสังขาร คือ ตั้งพระทัยว่าต่อจากนี้ไปอีก ๓ เดือน จะเสด็จดับขันธปรินิพพานอีกด้วย ข้อปฏิบัติในวันมาฆบูชา ปฏิบัติตนในการบำเพ็ญกุศลเริ่มด้วยทำบุญตักบาตร เข้าวัด รักษาศีล ฟังเทศน์ เจริญภาวนา กลางคืนนำดอกไม้ธูปเทียนไปเวียนเทียนบูชาเป็นพุทธบูชา เมื่อไปวัดควรแต่งกายให้สุภาพ เรียบร้อย มีกริยาวาจาสุภาพ พยายามสำรวม กาย วาจา ใจ คุยกันแต่เรื่องที่เป็นธรรมเป็นประโยชน์หรือเรื่องอันชวนให้จิตใจสงบระงับห่างไกลจากความ โลภ โกรธ หลง ขณะเวียนเทียน ๓ รอบนั้น ควรระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย โดยรอบที่ ๑ และระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้าสวดพุทธคุณรอบที่ ๒ ระลึกถึงคุณพระธรรมสวดธรรมคุณ และรอบที่ ๓ และระลึกถึงคุณพระสงฆ์สวดสังฆคุณ

วันวิสาขบูชา เป็นชื่อของพิธีบูชาและการทำบุญในวันเพ็ญกลางเดือนวิสาขะหรือเดือน ๖ เราเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าวันพระพุทธ วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญเพราะปรากฏเหตุการณ์สำคัญในพระประวัติของพระพุทธเจ้าเป็นวันที่พระองค์ ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานมาตรงในวันเดียวกัน คือ วันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๖ จึงถือกันว่าเป็นเรื่องน่าอัศจรรย์ พระองค์ประสูติในวันเพ็ญเดือน ๖ ณ บริเวณสวนลุมพินี วันระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์และกรุงเทวทหะปัจจุบันอยู่ในประเทศเนปาล ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี และการประสูติของพระองค์ถือว่าเป็นการประกาศอิสรภาพของมนุษย์ พระองค์ตรัสรู้ อริยสัจ คือ ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ ในวันเพ็ญเดือน ๖ ณ ตำบลพุทธคยา ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี การตรัสรู้ของพระองค์ ถือ ว่าเป็นการปรากฏแห่งธรรมขึ้นมาเป็นใหญ่สูงสุด พระองค์ปรินิพพานในวันเพ็ญเดือน ๖ ณ ระหว่างไม้สาละทั้งคู่ ใกล้กรุงกุสินารา แคว้นมัลละ ก่อนพุทธศักราช ๑ ปี การปรินิพพานของพระองค์ถือเป็นการเตือนจิตสำนึกในความไม่ประมาท เหตุการณ์ทั้ง ๓ ประการนี้เกิดตรงกันพอดีในวันนี้จึงนับเป็นเหตุการณ์มหัศจรรย์ยิ่งนักและถือกันว่าวันตรัสรู้สำคัญที่สุดดังนั้นวันวิสาขบูชาจึงนับว่าเป็นวันสำคัญที่สุด คือ เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญสากล เพราะเป็นวันให้กำเนิดอารยธรรมของมนุษย์ที่ยิ่งใหญ่ ปฏิบัติของชาวพุทธในวันวิสาขบูชา คือ การทำบุญตักบาตร เมื่อตัก

บาตรเสร็จกรวดน้ำแผ่ส่วนบุญส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ นำอาหารไปถวายที่วัด รับศีล ไปเวียนเทียนที่วัด ฟังธรรม เทศนาเพื่อเพิ่มพูนปัญญา และแผ่เมตตาให้แก่สรรพสัตว์

วันอัฐมีบูชา เป็นชื่อพิธีบูชาและการทำบุญในวันที่ ๘ หลังจากวันวิสาขบูชา เป็นวันระลึกถึงงานถวาย พระเพลิงพระบรมศพของพระพุทธเจ้า ตรงกับวันแรม ๘ ค่ำเดือน ๖ วันอัฐมีบูชานี้คงจะได้มีมาแต่โบราณ ไกลเคียงกับวันวิสาขบูชา แต่ไม่มีประวัติชัดเจนจึงไม่เป็นที่รู้จักมากนัก และในปัจจุบันทางราชการไม่จัดเป็นวัน สำคัญแต่ชาวพุทธบางส่วนถือว่าเป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่ง

วันอาสาฬหบูชา หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าวันพระสงฆ์ มีความสำคัญเพราะปรากฏเหตุการณ์ที่กำเนิดขึ้น ๓ อย่างคือ ๑) เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมครั้งแรก ชื่อธรรมจักรกัปปวัตตสูตร คือ พระสูตรว่าด้วยการหมุน พระธรรมจักร ซึ่งเป็นตราสัญลักษณ์พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ๒) เป็นวันที่พระสงฆ์เกิดขึ้นครั้งแรกในโลกคือ พระอัญญาโกณฑัญญะได้ฟังธรรมแล้วเกิดดวงตาเห็นธรรมและขอบวชในพระพุทธศาสนา ๓) เป็นวันที่มี พัฒนาการครบถ้วนบริบูรณ์เป็นครั้งแรกเหตุการณ์เกิดขึ้นในวันเพ็ญเดือน ๘ พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา โปรดปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ผลของการแสดงธรรมคือพระอัญญาโกณฑัญญะ ได้ดวงตาเห็นธรรม สำเร็จเป็นพระโสดาบันเป็นพระอริยสงฆ์องค์แรกเป็นพยานให้ในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าและ เป็นวันเริ่มประดิษฐานพระพุทธศาสนา ข้อปฏิบัติในวันวิสาขบูชาไปทำบุญที่วัดรักษาศีล ฟังธรรมเทศนา สนทนา ธรรมกับพระภิกษุสงฆ์ และเวียนเทียน

วันเข้าพรรษา หมายถึง การอยู่ประจำที่ของพระสงฆ์ตลอด ๓ เดือนในฤดูฝน ซึ่งเป็นธรรมเนียมทางพระ วินัยพระภิกษุต้องอยู่ประจำวัดที่วัดใดวัดหนึ่งตามเวลาที่กำหนด คือ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑ ในสมัยพุทธกาลพระสงฆ์ยังมีจำนวนน้อยและล้วนแต่เป็นพระอรหันต์หรือบรรลุมรรคผลระดับต่าง ๆ เป็นส่วน ใหญ่เมื่อถึงฤดูฝนพระพุทธเจ้าก็ทรงหยุดอยู่ ณ ที่แห่งเดียวและพระสงฆ์ก็ปฏิบัติเช่นเดียวกันตามประเพณีของ อินเดียพระพุทธเจ้าจึงไม่ทรงบัญญัติพระวินัยเกี่ยวกับการเข้าพรรษาด้อมามีพระสงฆ์มากขึ้นบางรูปก็เที่ยวจาริกไป ที่ต่างๆเหยียบข้าวกล้าของชาวนาเสียหายเหยียบตดเล็กๆตายชาวบ้านก็พากันติเตียนความทราบถึงพระพุทธเจ้าจึง ทรงบัญญัติพระวินัยให้พระภิกษุอยู่จำพรรษาเป็นเวลา ๓ เดือน ข้อปฏิบัติในเทศกาลเข้าพรรษา คือ ทำบุญตัก บาตรที่บ้านหรือที่วัด ไปวัดเพื่อรับศีลและฟังธรรมมีการหล่อเทียนพรรษา ซื่อเทียนพรรษา อุปกรณ์เกี่ยวกับแสง สว่าง หรือทำบุญอุปถัมภ์ค่าไฟถวายวัด ในวันก่อนเข้าพรรษาหรือในวันเข้าพรรษาก็ได้ ถวายผ้าอาบน้ำฝนแด่ พระภิกษุผู้จำพรรษาเป็นต้น

วันออกพรรษา คือ วันพ้นกำหนดระยะเวลาการเข้าพรรษารอบ ๓ เดือนแล้วตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑ ในวันออกพรรษานั้น มีการอนุญาตให้พระสงฆ์ทำปวารณาแทนอุโบสถได้ โดยปกติธรรมดาทรงจะทำการ อุโบสถสวดปาฏิโมกข์ การปวารณา หมายถึง การเปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ เมื่อได้เห็นได้ฟังหรือร้องเกียจ สงสัยในความประพฤติของกันและกัน เพราะเมื่อออกพรรษาแล้วพระสงฆ์จะแยกย้ายกันไปตามที่ต่าง ๆ ใครมีอะไร ที่จะกล่าวเตือนด้วยความหวังดีก็ให้ตักเตือนกันได้ ปวารณานี้ต้องทำทุกรูป ตั้งแต่พระเถระลงมาจนถึงพระบวชใหม่ เป็นพิธีกรรมอันดีงามอย่างหนึ่งในหมู่สงฆ์ วันออกพรรษาและวันปวารณาเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑ ก็จริงแต่ พระสงฆ์ก็ยังอยู่ในวัดนั้นอีกคืนหนึ่ง จึงจะออกจาริกไปค้างแรมที่อื่นได้ในวันรุ่งขึ้นคือแรม ๑ ค่ำเดือน ๑๑ ในวันนี้มี ประเพณีทำบุญตักบาตรพิเศษอีก วันเรียกว่าตักบาตรเทโว ย่อมาจาก เทโวโรหณะแปลว่า ลงจากเทวโลก หมายถึง วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากราวดึงส์เทวโลก

วันธรรมะสวนะ เป็นวันประชุมถือศีลฟังธรรมในพระพุทธศาสนาตรงกับวันขึ้น ๘ ค่ำ วันขึ้น ๑๕ ค่ำวันแรม ๘ ค่ำและวันแรม ๑๕ ค่ำหรือแรม ๑๔ ค่ำ ในเดือนขาดกำหนดตามปฏิทินจันทรคติของแต่ละเดือนใน ๑ เดือนมีธรรมะสวนะ ๔ วันพุทธศาสนิกชนไทยโดยทั่วไปเรียกว่ ธรรมะสวนะ ว่า วันพระ ในสมัยต้นพุทธกาลพระพุทธเจ้ายังไม่ได้ทรงวางระเบียบเกี่ยวกับวันธรรมะสวนะไว้ จนกระทั่งพระเจ้าพิมพิสารได้เข้าเฝ้ากราบทูลว่านักบวชศาสนาอื่นมีวันประชุมสนทนาเกี่ยวกับหลักคำสอน การมีพระราชประสงค์ให้พระสงฆ์มีการประชุมเช่นนั้นบ้าง พระพุทธเจ้าจึงทรงอนุญาตให้มีการประชุม พระสงฆ์เพื่อสวดพระปาฏิโมกข์ทุกวัน ๑๕ ค่ำและให้มีการสนทนาและแสดงธรรมแก่ประชาชน ข้อปฏิบัติในวันธรรมะสวนะคือถวายทานรักษาศีลเจริญภาวนาฟังธรรมสนทนาธรรมกับพระสงฆ์